

Rodna Gruda

Rodbina Urbančič med Preddvorom in širnim svetom: oskarjevec, psihoanalitik, pisateljica in drugi

The Urbančič Family Between Preddvor and the Big Wide World: an Oscar Winner, Psychoanalyst, Writer and Other Interesting Characters

Objavljeno dne/Published on: 07.02.2013

Avtor članka/Article Author: Janez Grm

Za letošnje nagrade ameriške filmske akademije se vnovič poteguje Christoph Waltz, igralec slovenskih korenin, sin Elisabeth Urbancic. Vabimo vas na zanimivo potovanje po presenetljivi zgodovini rodbine Urbančič!

One of the nominees for this year's American Academy of Motion Picture Arts and Sciences Awards is yet again Christoph Waltz, actor of Slovenian origin, son of Elisabeth Urbančič. Alongside the award in Cannes, the Austrian actor won an Oscar for his role in the film *The Inglorious Bastards* already in 2010. This time he is nominated for an Oscar for the role in *Django Unchained*, a film again directed by Quentin Tarantino. Speculations about his possible Slovenian roots appeared already at the time of Christoph Waltz's first Oscar nomination as the maiden name of his mother was Urbančič. You are invited to embark on an interesting journey through the surprising history of the Urbančič family!

Waltz

Avstrijski igralec si je poleg nagrade v Cannesu priboril oskarja za vlogo v filmu *Neslavne barabe* že leta 2010. Tokrat je nominiran za vlogo v *Djangu brez okovov*, obe vlogi pa je odigral pod taktirko režiserja Quentina Tarantina. Že v času njegove prve nominacije so se pojavila ugibanja o morebitnih slovenskih koreninah Christopha Waltza, dekliški priimek njegove matere je bil namreč Urbancic. Spričo nove nominacije sem se odločil s pomočjo svetovnega spleta poskusiti razrešiti to uganko. Moje kratko potovanje v preteklost je bilo dokaj uspešno. Naletel sem na več zanimivih osebnosti, ki jih nameravam predstaviti v pričujočem prispevku.

Elisabeth Urbancic in Rudolf von Urbantschitsch

Začel bom pri zadnjem členu v verigi, torej samem igralcu Waltzu, in se nato pomikal nazaj v preteklost. Christoph Waltz je sin Elisabeth Urbancic, dunajske gledališke kostumografinje in scenografinje. V nekem življenjskem obdobju je bila celo poročena s krušnim očetom še enega znanega avstrijskega filmarja, tudi letošnjega oskarjevskega nominiranca, režiserja Michaela Hanekeja. Elisabeth je bila leta 1925 rojena prav tako gledališki osebnosti, dunajski igralki Marii Mayen. Elisabethin oče in Mariin soprog pa je bil nevrolog Rudolf von Urbantschitsch.

V Rudolfu naletimo na verjetno najbolj zanimivega člana dunajske veje rodbine Urbančičevih. Rojen 1879. naj bi Rudolf sprva razmišljal o duhovniškem poklicu, vendar je leta 1895 po srečanju s Sigmundom Freudom podlegel čarom še sveže porojene psihoanalize. Kot nevrolog je bil Urbantschitsch terapevt mnogih duševnih bolnikov, med drugim tudi Sergeja Pankejeffa, ki ga je nekaj časa zdravil tudi Freud in pisal o njem kot o primeru »volčjega človeka«. Rudolf je od leta 1908 celo pripadal ozkemu krogu dunajskih psihoanalitikov pod Freudovim okriljem. Iz tega kroga so skozi leta odpadli mnogi, med drugimi Otto Rank, Carl Jung, tudi Urbantschitsch sam. Kolegi naj bi mu obrnili hrbet potem, ko je pričel v javnosti psihoanalizo predstavljati zelo posplošeno in premalo znanstveno.

Težave je imel tudi na področju intimnosti. Svojo soprogo Mario Mayen je sprva celo spremljal na gledaliških turnejah, rodila mu je hčerko Elisabeth, ljubkovalno Lisl, potem pa je psihoanalitik navezal več intimnih razmerij z različnimi ženskami. Vsaj dve izmed njegovih ljubic naj bi zaradi neizpolnjene ljubezni celo poskusili napraviti samomor. To daje misliti, da si je ljubice iskal tudi med svojimi pacientkami.

Od Urbancicev do »von Urbantschitschev« in »von Urbanov«

Nespoštovan kot zdravnik in neuspešen kot soprog se je v tridesetih letih preselil v ZDA. Morda pa je tja tudi bežal pred nacisti, podobno kot njegov brat, ki ga bomo še omenili. Maria Mayen je ostala na Dunaju in se pozneje vnovič poročila z enim igralskih kolegov, Emmerichom Reimersem, a njena hči je vseeno obdržala očetov priimek v spremenjeni obliki, Urbancic. Rudolf je v ZDA prav tako preoblikoval priimek iz »von Urbantschitsch« v »von Urban«. Tam se je vnovič poročil in naselil v mestu Carmel v Kaliforniji, kjer je do smrti leta 1964 deloval kot zakonski svetovalec.

Postal je tudi uspešen avtor, med drugim dela *Sex Perfection and Marital Happiness* (1952), v katerem je mešal psihoanalizo s psevdotantričnimi idejami. Že na Dunaju je pisal tudi leposlovje, med drugim roman *Julia: der Roman einer Leidenschaft* (1926) pod psevdonimom Georg Gorgone. Proti koncu življenja je napisal tudi avtobiografijo *Myself Not Least*, v kateri bi se dalo najti še veliko zanimivega.

Življenje Rudolfovega brata Victorja v nekaterih pogledih odseva bratovo. Rojen 1903., izšolan glasbenik, se je v tridesetih letih iz Gradca preselil na Islandijo. Njegova žena Melitta je bila namreč judovskega porekla. Po selitvi na Islandijo je tudi on preoblikoval priimek iz Urbantschitsch v laže berljivi Urbancic. V Gradcu je bil Victor predavatelj muzikologije na graški univerzi, na Islandiji pa je postal glasbeni dirigent Islandskega narodnega gledališča v Reykjaviku in to tudi ostal do smrti 1958. Tam je med drugim dirigiral na prvi izvedbi opere na Islandiji, opere *Rigoletto* leta 1951. Ves ta čas je Victor Urbancic ostal dejaven tudi kot skladatelj.

Oče podjetnih Rudolfa in Victorja je bil prav tako na Dunaju rojeni doktor Viktor von Urbantschitsch (1847 – 1921), otorinolaringolog. V svojem času je bil med kolegi predvsem znan kot iznajditelj tako imenovane »die urbantschitsch Methode«. Ta je bila namenjena učenju govora gluhih otrok s pomočjo glasu in posebnih orglic. Kljub uspehom so na metodo gledali skeptično, saj so tedaj dvomili, da se gluhi otroci lahko naučijo govoriti. Delovanje doktorja Viktorja na tem področju naj bi mu tudi prislužilo »von« v njegovem imenu.

Urbančiči na Slovenskem

Prek Viktorja von Urbantschitscha zdaj prvič navežemo stik s slovenskim ozemljem. Z bratom Edvardom (1855 – ?) sta si delila lastništvo nad gradom Strmol, ki pa ga je 1899. od njiju odkupil Jožef Jenko, posestnik v Gradu pri Cerkljah. Posestvo je poprej pripadlo bratoma leta 1890, ko je umrl njun oče, Edvard Urbančič, prejšnji lastnik gradu. Ta Edvard je bil kot sin Alojza Urbančiča sicer rojen na gradu Preddvor, ni pa pojasnjeno rojstvo njegovega sina Viktorja na Dunaju. Tudi ni jasno, koliko, če sploh, je poznejši doktor Viktor von Urbantschitsch ostajal v stiku z domačimi kraji svojega očeta. Njegov brat Edvard je namreč prodal Strmol posestniku Jenku sam z bratovim pooblastilom, kar kaže, da je Viktor bratu predal skrbništvo nad gradom že pred samo prodajo.

Povezava med Preddvorom in Dunajem je tako zaenkrat še medla, bolj jasno pa se nam kaže zgodovina Urbančičevih na slovenskem pred in po Viktorju Urbantschitschu. Grad Turn, nedaleč od Preddvora na Gorenjskem, je leta 1793 od Vincenta pl. Gandina kupil Martin Urbančič, začetnik rodbine Urbančič.

Martin je bil že poprej veleposestnik, med drugim upravitelj Brda pri Kranju. 1783. se je v Velesovem poročil s Konstanco Dietrich, hčerko Franca Ksaverja Dietricha, lastnika gospostva Strmol. Martin Urbančič je umrl 1796. na Brdu in vdova Konstanca se je preselila na Turn. Leta 1800 sta postala lastnika gospostva mladoletna sinova Martina Urbančiča, Alojz in Janez Nepomuk. Alojz Urbančič je 1823. izročil svojo polovico gospostva mlajšemu bratu Janezu Nepomuku Urbančiču, ki je postal sam lastnik gospostva Turn pod Novim gradom. Janez Nepomuk se je poročil s Kranjčanko Jožefino Terpinec, najstarejša izmed njunih otrok pa je bila Josipina, rojena 1833.

Josipina Turnograjska in dunajski Urbančiči

Josipino Urbančič Turnograjsko so vzgajali domači učitelji v različnih predmetih, tudi v znanju slovenskega jezika. Za žensko svojega časa je bila nadpovprečno izobrazena, hkrati pa velja za eno prvih pisateljic in pesnic v slovenskem jeziku. Izključno v tem jeziku je tudi pisala. V njenih delih izstopajo ženski liki kot nosilci nadnaravne moči, nadzemeljske lepote ter kot zaščitniki ljubezni, včasih so ženske tudi prepričljive govornice, drugič bojevite mečevalke. Samo Josipino so žal premagale ošpice in težave pri porodu leta 1854 v Gradcu.

Po Josipinini smrti je za grad Turn skrbel njen brat Janez Nepomuk – Janko, ki pa je bil brez potomcev in je grad prodal Otonu pl. Deteli leta 1909. Del rodu še živi po liniji drugega brata Josipine in Janka, brata Fidela Urbančiča, in sicer na Olševku.

Josipino Turnograjsko z dunajskimi Urbančiči torej povezuje njen bratranec Edvard, oče dunajskega otorinolaringologa Viktorja von Urbantschitscha. Če povzamem: Viktor von Urbantschitsch je bil oče graškega, pozneje islandskega skladatelja in dirigenta Victorja Urbancica, ter dunajskega, pozneje ameriškega psihoterapevta Rudolfa von Urbana. Slednji je bil oče Elisabeth Urbancic, ta pa mati igralca Christopha Waltza, s katerim sem iskanje tudi pričel.

Christoph Waltz je, kot že omenjeno, letos zopet nominiran za oskarja v filmu Quentina Tarantina, znanega po ljubezni do popularne kulture, nasilja in virtuoznih dialogov. Waltz pa ni edini igralec slovenskih korenin, ki ga je režiral Tarantino. Leta 2005 je pri režiji epizode serije CSI sodeloval tudi s Frankom Gorshinom, ameriškim igralcem in komikom slovenskih staršev. O tem pa morda kdaj drugič.

Hvala za pomoč: Petru Hawlini, Alenki Klun, Kaji Sajovic